

325 K 2⁶

**CENTRALE OUD-KATHOLIEKE
BIBLIOTHEEK**

Universiteits-Bibliotheek, Utrecht

CENTRALE OUD-KATHOLIEKE

325 K 2⁶

CATECHISMUS

OF

KORT BEGRIP

DER

CHRISTELIJKE LEER

VOOR

EERSTBEGINNENDE KINDEREN.

Herziene uitgave met bisschoppelijke goedkeuring.

—◆◆◆—
ROTTERDAM.

Gedrukt voor rekening van
REZ.

GOEDKEURING.

Dit Kort begrip der christelijke leer, seder eene halve eeuw in onze Kerk in gebruik en meer dan eenmaal herdrukt, is daardoor gebleken steeds een gunstig onthaal te hebben gevonden. Op eene voor jeugdige kinderen bijzonder bevattelijke wijze worden hier de hoofdwaarheden der christelijke leer voorgesteld

Door de wijzigingen in vorm en uitdrukking, bij deze nieuwe uitgave hier en daar aangebracht, achten wij da de bevattelijkheid er van nog gewonnen heeft.

Diensvolgens is het onze wensch, dat onze onder hoorige geestelijken zich van deze door ons goedgekeurde uitgave zullen bedienen.

Gegeven te Utrecht, 24 Januari 1883.

† JOHANNES HEYKAMP,

Aartsbisschop van Utrecht.

Haarlem, 26 Januari 1883.

† CASPARUS JOHANNES RINKEL,

Bisschop van Haarlem.

Schiedam, 28 Januari 1883.

† CORNELIS DIEPENDAAL,

Bisschop van Deventer.

KORT BEGRIP

DER

CHRISTELIJKE LEER.

EERSTE LES.

God en zijne volmaaktheden.

1. Vr. Wat is *God*?

Antw. *God* is degene, die alle dingen gemaakt heeft en die Heer en Meester van alle dingen is.

2. Vr. Heeft *God* een lichaam, zoo als wij, menschen?

Antw. Neen, *God* heeft geen lichaam zoo als wij, menschen; *God* is een Geest.

3. Vr. Ziet en weet *God* alles?

Antw. Ja, *God* ziet en weet alles, ook onze meest verborgen gedachten.

4. Vr. Kan *God* alles?

Antw. Ja, *God* kan alles, want Hij is almachtig.

5. Vr. Hoe heeft God getoond, dat Hij almachtig is?

Antw. God heeft getoond, dat Hij almachtig is, door hemel en aarde uit het niet voort te brengen.

6. Vr. Waar is God?

Antw. God is overal; in den hemel, op de aarde en ook in de hel.

7. Vr. Wat doet God in den hemel?

Antw. In den hemel maakt God het geluk uit der gelukzaligen.

8. Vr. Wat doet God op de aarde?

Antw. Op de aarde bestuurt en onderhoudt God alle dingen.

9. Vr. Wat doet God in de hel?

Antw. In de hel straft God de booze geesten en zondaars.

10. Vr. Draagt God ook zorg voor ons?

Antw. Ja, God draagt ook zorg voor ons; want alles wat wij zijn of hebben, komt van God.

11. Vr. Waartoe zijn wij jegens God verplicht?

Antw. Wij zijn verplicht God te aanbidden, te danken, te dienen en Hem boven alle dingen te beminnen.

TWEEDE LES.

Gods eeuwig bestaan en 's menschen zalige toekomst.

12. Vr. Is er een tijd geweest, dat God er niet was?

Antw. Neen, er is geen tijd geweest, dat God er niet was; God is van alle eeuwigheid.

13. Vr. Bestond God dan al lang, voordat hemel en aarde door Hem geschapen zijn?

Antw. Ja, God bestond al eeuwen en eeuwen vóór de schepping van hemel en aarde, zonder ooit een begin gehad te hebben.

14. Vr. Tot hoelang zal God zijn?

Antw. God zal zijn tot in alle eeuwigheid, dat is: zonder einde.

15. Vr. Zullen wij eenmaal het geluk hebben van God te zien en zijne heerlijkheid te aanschouwen?

Antw. Ja, zoo wij hier God beminnen en dienen, zullen wij na onzen dood het geluk hebben van Hem te zien en zijne heerlijkheid te aanschouwen.

16. Vr. Hoe weten wij dat?

Antw. Dat weten wij, omdat God het ons beloofd heeft.

17. Vr. Heeft God ons ook nog meer beloofd?

Antw. Ja, God heeft ons ook nog de middelen beloofd, die noodig zijn om tot dat geluk te komen.

18. Vr. Wat is het eerste van die middelen?

Antw. Het eerste van die middelen is: het geloof in Jezus Christus, den Zaligmaker der wereld.

DERDE LES.

De allerheiligste Drieëenheid.

19. Vr. Is er meer dan één God?

Antw. Neen, daar is maar één God.

20. Vr. Is er meer dan één Persoon in God?

Antw. Ja, er zijn drie Personen in God.

21. Vr. Hoe worden die drie goddelijke Personen genoemd?

Antw. Die drie goddelijke Personen worden genoemd: *de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.*

22. Vr. Is ieder van die drie goddelijke Personen God?

Antw. Ja, ieder van die drie goddelijke Personen is God; de Vader is God, de Zoon is God en de Heilige Geest is God.

23. Vr. Zijn die drie goddelijke Personen in alles volkomen aan elkander gelijk?

Antw. Ja, die drie goddelijke Personen zijn in alles volkomen aan elkander gelijk, want zij zijn even heilig, even wijs, even machtig, even goed, even rechtvaardig, enz.

24. Vr. Hoe komt het, dat zij in alles aan elkander gelijk zijn?

Antw. Zij zijn in alles aan elkander gelijk, omdat zij maar een éénig God zijn.

25. Vr. Hoe noemt men die vereeniging der drie goddelijke Personen in één God?

Antw. Die vereeniging der drie goddelijke Personen in één God, noemt men gewoonlijk het geheim der *allerheiligste Drieëenheid* of *Drie-vuldigheid*.

VIERDE LES.

De engelen.

26. Vr. Welke zijn de voornaamste schepselen, die God geschapen heeft?

Antw. De voornaamste schepselen, die God geschapen heeft, zijn de *engelen* en de *menschen*.

27. Vr. Waardoor zijn de engelen en de menschen de voornaamste schepselen?

Antw. De engelen en de menschen zijn de voornaamste schepselen, omdat zij God kunnen kennen, liefhebben en dienen.

28. Vr. Waarom kunnen de andere schepselen, zoo als de beesten, boomen, planten, enz. dat niet doen?

Antw. Die schepselen kunnen God niet kennen en liefhebben, omdat zij niet met verstand noch wil zijn begaafd.

29. Vr. Wat zijn *engelen*?

Antw. *Engelen* zijn geesten, bestemd om zonder lichaam te leven?

30. Vr. Waar heeft God de engelen geplaatst?

Antw. God heeft de engelen geplaatst in den hemel.

31. Vr. Tot welk doel heeft God de engelen geschapen?

Antw. God heeft de engelen geschapen, om Hem in den hemel te dienen en te verheerlijken, en daardoor eeuwig gelukkig te wezen.

32. Vr. Dragen de heilige engelen ook zorg voor ons?

Antw. Ja, de heilige engelen bidden voor ons, bewaren ons tegen velerlei onheil en helpen ons om God te dienen.

VIJFDE LES.

De booze geesten of duivelen.

33. Vr. Zijn alle engelen heilig gebleven?

Antw. Neen, niet alle engelen zijn heilig gebleven.

34. Vr. Hoe noemt men de engelen, die niet heilig gebleven zijn?

Antw. De engelen, die niet heilig gebleven zijn, noemt men *booze geesten* of *duivelen*.

35. Vr. Hoe zijn die engelen *duivelen* geworden?

Antw. Die engelen zijn *duivelen* geworden door zich tegen God te verheffen.

36. Vr. Hoe zijn zij daarvoor door God gestraft?

Antw. Zij zijn tot hunne straf door God verdreven uit hunne plaats van geluk en verwezen naar het eeuwig vuur.

37. Vr. Wat doen de duivelen ons hier op aarde?

Antw. De duivelen zoeken ons tot het kwaad te verleiden en tegen God te doen zondigen.

38. Vr. Wat moeten wij doen om door hen niet verleid te worden?

Antw. Om door hen niet verleid te worden, moeten wij waken en bidden.

ZESDE LES.

De mensch.

39. Vr. Wat is de *mensch*?

Antw. De *mensch* is een redelijk schepsel, gemaakt naar het beeld en de gelijkenis van God.

40. Vr. Waarin is de mensch het beeld en de gelijkenis van God?

Antw. Hierin is de mensch het beeld en de gelijkenis van God, dat hij eene ziel heeft met vele eigenschappen, die ook in God zijn, maar in God oneindig volmaakter.

41. Vr. Uit hoeveel *deelen* bestaat dan de mensch?

Antw. De mensch bestaat uit *twee deelen*, namelijk: *ziel* en *lichaam*.

42. Vr. Welk is het voornaamste van die twee deelen?

Antw. Het voornaamste van die twee deelen is de *ziel*.

43. Vr. Waarom is de ziel het voornaamste deel?

Antw. De ziel is het voornaamste deel, omdat zij het leven aan het lichaam geeft en ons doet denken en willen.

44. Vr. Wat is dan ons lichaam als de ziel er van gescheiden is?

Antw. Als de ziel van ons lichaam gescheiden is, dan is het lichaam dood en vergaat tot stof.

45. Vr. Kan de ziel ook sterven?

Antw. Neen, de ziel is onsterfelijk, dat is: zij kan niet sterven noch vergaan.

ZEVENDE LES.

De schepping van den mensch.

46. Vr. Tot welk doel heeft God den mensch gemaakt?

Antw. God heeft den mensch gemaakt om Hem te kennen, te beminnen, te dienen en om hier namaals eeuwig gelukkig te zijn.

47. Vr. Hoe heette de eerste man?

Antw. De eerste man heette *Adam*.

48. Vr. En hoe heette de eerste vrouw?

Antw. De eerste vrouw heette *Eva*.

49. Vr. Waarvan heeft God Adam gemaakt?

Antw. Het lichaam van Adam heeft God gemaakt van aarde; maar de ziel heeft hij gemaakt uit niet.

50. Vr. Waarvan heeft God Eva gemaakt?

Antw. Het lichaam van Eva heeft God gemaakt van een ribbe van Adam, maar de ziel heeft Hij ook gemaakt uit niet.

51. Vr. Waar werden Adam en Eva door God geplaatst?

Antw. Adam en Eva werden door God geplaatst in het *aardsche Paradijs*.

52. Vr. Wat was het aardsche Paradijs?

Antw. Het aardsche Paradijs was een overschoone lusthof, waarin God allerlei soort van boomen geplant had.

ACHTSTE LES.

De val van de eerste menschen.

53. Vr. In welken staat leefden Adam en Eva in het Paradijs?

Antw. Adam en Eva leefden daar in een zeer gelukkigen staat.

54. Vr. Waarin bestond het grootste geluk van Adam en Eva?

Antw. Het grootste geluk van Adam en Eva bestond hierin, dat zij God kenden en beminden en geene neiging hadden tot het kwaad.

55. Vr. Zijn Adam en Eva lang in dien gelukkigen staat gebleven?

Antw. Neen, Adam en Eva zijn niet lang in dien gelukkigen staat gebleven, maar hebben dien spoedig verloren.

56. Vr. Waardoor hebben zij dat geluk verloren?

Antw. Zij hebben dat geluk verloren, doordien zij ongehoorzaam aan God geweest waren door te eten van eene vrucht, die Hij hun verboden had.

57. Vr. Welke vrucht was dat?

Antw. Het was de vrucht van eenen boom, die genoemd wordt: *de boom der wetenschap van goed en kwaad.*

58. Vr. Was die vrucht kwaad?

Antw. Neen, die vrucht was niet kwaad, maar dit was het kwaad, dat zij aan God niet gehoorzaamden.

59. Vr. Wie bracht Adam en Eva tot die ongehoorzaamheid?

Antw. Adam en Eva werden tot die ongehoorzaamheid gebracht door den overste der duivelen.

60. Vr. Hoe heeft de duivel hen verleid?

Antw. De duivel vertoonde zich aan Eva in de gedaante eener slang en heeft haar zóó verleid; en Adam werd verleid door het voorbeeld van Eva.

NEGENDE LES.

De gevolgen van den val der eerste menschen.

61. Vr. Zijn Adam en Eva na hunne zonde in het Paradijs gebleven?

Antw. Neen, na hunne zonde zijn Adam en Eva uit het Paradijs verdreven.

62. Vr. Wat zijn Adam en Eva geworden door te zondigen tegen God?

Antw. Door te zondigen tegen God zijn Adam en Eva vijanden van God en ongelukkige slaven des duivels geworden.

63. Vr. In welken toestand waren zij dan vervallen?

Antw. Zij waren vervallen in een toestand van doodzonde en eeuwige verdoemenis.

64. Vr. Zijn Adam en Eva alleen zoo ongelukkig geworden door hunne ongehoorzaamheid?

Antw. Niet alleen Adam en Eva zijn door hunne ongehoorzaamheid zoo ongelukkig geworden, maar ook al hunne *nakomelingen*.

65. Vr. Wie zijn die *nakomelingen*?

Antw. Die *nakomelingen* zijn alle menschen, omdat zij allen van Adam en Eva voortkomen.

66. Vr. Worden dan alle menschen met hunne zonde geboren?

Antw. Ja, alle menschen worden met de zonde van Adam en Eva geboren.

67. Vr. Hoe wordt die zonde genoemd?

Antw. Die zonde wordt de *erfzonde* genoemd.

TIENDE LES.

De menschwording van den Zoon Gods.

68. Vr. Heeft God de menschen gelaten in den staat van zonde en verdoemenis?

Antw. Neen, God heeft de menschen niet in den staat van zonde en verdoemenis gelaten, maar Hij heeft hun vergund, dat zij vergiffenis konden ontvangen en zalig worden.

69. Vr. Hoe heeft God hun dat vergund?

Antw. Dat heeft God hun vergund, door hun een *Verlosser* te beloven en dien te geven.

70. Vr. Wie is die *Verlosser* geweest?

Antw. Die *Verlosser* is geweest onze Heer Jezus Christus.

71. Vr. Wie is onze Heer Jezus Christus?

Antw. Onze Heer Jezus Christus is *Gods Zoon*, die mensch geworden is door aan te nemen een lichaam en eene ziel gelijk wij hebben.

72. Vr. Wordt de Zoon Gods nog met andere namen genoemd?

Antw. Ja, de Zoon Gods wordt ook genoemd: *het Woord* of *de eeuwige wijsheid des Vaders*.

73. Vr. Heeft de Zoon Gods, door mensch te worden, opgehouden *God* te zijn?

Antw. Neen, de Zoon Gods heeft, door mensch te worden, niet opgehouden *God* te zijn, want Jezus Christus, de menschengeworden Zoon van God, is *God* en *mensch* te zamen.

74. Vr. Hoeveel naturen zijn er dan in Christus?

Antw. Er zijn dus *twee naturen* in Christus: de goddelijke en de menschelijke natuur.

75. Vr. Sedert wanneer is Christus de *Zoon van God*?

Antw. Christus is van alle eeuwigheid de Zoon van God, even als God de Vader en God de heilige Geest van alle eeuwigheid zijn.

76. Vr. Sedert wanneer bestaat Christus als *mensch*?

Als mensch bestaat Christus sedert Hij de menschelijke natuur heeft aangenomen, vierduizend jaren na de schepping van Adam en Eva.

ELFDE LES.

De geboorte en de benamingen van Jezus Christus.

77. Vr. Waar werd de menschengeworden Zoon Gods, onze Heer Jezus Christus, geboren?

Antw. Onze Heer Jezus Christus werd geboren te Bethlehem, in eenen stal.

78. Vr. Wanneer vieren wij het feest van zijne geboorte?

Antw. Het feest van zijne geboorte vieren wij op *Kerstdag*, den vijf en twintigsten December.

79. Vr. Wie is de *moeder* van onzen Heer Jezus Christus?

Antw. De *moeder* van onzen Heer Jezus Christus is de heilige maagd *Maria*.

80. Vr. Wie is de *vader* van Christus?

Antw. Naar de goddelijke natuur van Christus is *God* de Vader van alle eeuwigheid zijn *Vader*.

81. Vr. Heeft Christus naar zijne menschelijke natuur ook een vader gehad?

Antw. Neen, naar zijne menschelijke natuur heeft Christus niet dan een *pleegvader* gehad.

82. Vr. Wie was die *pleegvader* van Christus?

Antw. Die *pleegvader* van Christus was de heilige *Jozef*, de man van *Maria*.

83. Vr. Wanneer heeft Christus den naam *Jezus* ontvangen?

Antw. Den naam *Jezus* heeft Christus ontvangen, toen Hij, acht dagen oud zijnde, besneden is.

84. Vr. Wanneer vieren wij dien dag van de *besnijdenis* van Jezus Christus?

Antw. Dien dag van de *besnijdenis* van Jezus Christus vieren wij op *Nieuwjaarsdag*.

85. Vr. Wat beteekent de naam *Jezus*?

Antw. De naam *Jezus* beteekent *Zaligmaker* of *Behouder*.

86. Vr. Wat beteekent de naam *Christus*?

Antw. Christus beteekent *Gezalfde*.

87. Vr. Hoe werd Jezus nog genoemd?

Antw. Jezus werd ook de *Messias* genoemd.

88. Vr. Wat beteekent de naam *Messias*?

Antw. Messias beteekent ook *Gezalfde*.

TWAALFDE LES.

Het lijden en sterven van Jezus Christus.

89. Vr. Was het noodig, dat de Zoon Gods mensch werd om ons uit den staat der zonde en verdoeming te verlossen?

Antw. Ja, om ons te verlossen was het noodig, dat de Zoon Gods mensch werd; want zonder mensch te zijn kon Hij niet voldoen voor onze zonden en ons vrijkopen.

90. Vr. Wat werd er dan vereischt om voor onze zonden te voldoen en ons vrij te koopen?

Antw. Om te voldoen voor onze zonden en ons vrij te koopen moest Christus kunnen lijden en sterven om zoo de straf te dragen, die wij verdiend hadden.

91. Vr. Kon Christus dan lijden en sterven?

Antw. Ja, Christus kon lijden en sterven naar zijne menschelijke natuur.

92. Vr. Voor wie is Christus gestorven?

Antw. Christus is gestorven voor alle menschen.

93. Vr. Welken dood is Christus gestorven?

Antw. Christus is den dood des kruises gestorven.

94. Vr. Waar is Christus gestorven?

Antw. Christus is gestorven op de plaats genoemd *Kalvarië*, buiten Jeruzalem, de hoofdstad van het Joodsche rijk.

95. Vr. Hoe wordt de dag genoemd, waarop Christus gestorven is?

Antw. De dag, waarop Christus gestorven is, wordt *Goede Vrijdag* genoemd.

96. Vr. Wat had Christus 's avonds te voren gedaan?

Antw. Christus had 's avonds te voren het heilig Sacrament des Altaars ingesteld met brood en wijn te veranderen in zijn Lichaam en Bloed.

97. Vr. Wanneer vieren wij de gedachtenis van die instelling?

Antw. Wij vieren de gedachtenis van die instelling op *Witten Donderdag*.

98. Vr. Wat had Christus nog geleden op dien dag, toen Hij gestorven is?

Antw. Op dien dag was Christus bespot, gegeeseld en met doornen gekroond.

DE RTIENDE LES.

De dood en de verrijzenis van Jezus Christus.

99. Vr. Wat wil het zeggen, dat Christus gestorven is?

Antw. Dat Christus gestorven is, wil zeggen: dat zijne ziel gescheiden is van het lichaam.

100. Vr. Waar bleef de ziel van Christus, nadat Hij gestorven was?

Antw. Nadat Christus gestorven was, daalde zijne ziel neder ter plaatse, waar de zielen der gestorven rechtvaardigen waren.

101. Vr. Waar bleef het lichaam van Christus na zijnen dood?

Antw. Na den dood van Christus werd zijn lichaam in een nieuw steenen graf gelegd.

102. Vr. Waar bleef de Godheid van Christus?

Antw. De Godheid van Christus is vereenigd gebleven met zijne ziel en met zijn lichaam.

103. Vr. Is Christus dood in het graf gebleven?

Antw. Neen, Christus is niet dood in het graf gebleven; maar Hij is ten derden dage verrezen, dat is: levend uit het graf opgestaan.

104. Vr. Hoe wordt de dag genoemd, waarop Christus verrezen is?

Antw. De dag, waarop Christus verrezen is, wordt *Paschen* genoemd.

VEERTIENDE LES.

De hemelvaart van Jezus Christus, en de nederdaling des Heiligen Geestes.

105. Vr. Is Christus na zijne verrijzenis nog op aarde gebleven?

Antw. Ja, Christus is na zijne verrijzenis nog *veertig dagen* op aarde gebleven.

106. Vr. Wat heeft Christus gedurende die veertig dagen op aarde gedaan?

Antw. Gedurende die veertig dagen heeft Christus zich meermalen aan zijne discipelen vertoond, met hen gesproken, gegeten en gedronken.

107. Vr. En wat geschiedde op den *veertigsten dag*?

Antw. Op den *veertigsten dag* is Christus opgevaren ten hemel, terwijl zijne discipelen het zagen.

108. Vr. Wanneer vieren wij de gedachtenis van die Hemelvaart?

Antw. Wij vieren de gedachtenis van die Hemelvaart op *Hemelvaartsdag*.

109. Vr. Wat is Christus voor ons in den hemel?

Antw. Christus is voor ons in den hemel onze Hoogepriester, onze Middelaar en Voor spreker bij God, door wien wij alles verkrijgen.

110. Vr. Zal Christus vandaar ook eens wederkomen?

Ant. Ja, Christus zal op het einde der wereld wederkomen met groote macht en heerlijkheid.

111. Vr. Wat zal Christus dan komen doen?

Antw. Christus zal dan alle menschen komen oordeelen.

112. Vr. Wat is er gebeurd, nadat Christus ten hemel was opgevaren?

Antw. *Tien* dagen, nadat Christus ten hemel was opgevaren, heeft Hij den heiligen Geest gezonden.

113. Vr. Wie is de *heilige Geest*?

Antw. De *heilige Geest* is de derde persoon van de heilige Drievuldigheid.

114. Vr. Wie hebben den heiligen Geest toen ontvangen?

Antw. De apostelen en discipelen van Christus, de heilige vrouwen en meer anderen, die met hen te zamen waren, hebben toen den heiligen Geest ontvangen.

115. Vr. Op welke wijze daalde de heilige Geest op hen neder?

Antw. De heilige Geest daalde op hen neder onder het geluid van een krachtigen stormwind en het verschijnen van vurige tongen.

116. Vr. Wanneer vieren wij die nederdaling van den heiligen Geest?

Antw. Die nederdaling van den heiligen Geest vieren wij op *Pinkster*, dat is het feest van den vijftigsten dag na Paschen.

VIJFTIENDE LES.

De voortdurende nederdaling des heiligen Geestes.

117. Vr. Worden wij ook deelachtig aan den heiligen Geest?

Antw. Ja, wij worden ook deelachtig aan den heiligen Geest.

118. Vr. Wat werkt God door den heiligen Geest in ons uit?

Antw. God werkt door den heiligen Geest zijne genade in ons uit.

119. Vr. Tot welk doel wordt de heilige Geest ons dan gegeven?

Antw. De heilige Geest wordt ons gegeven om ons heilig te maken en heilig te doen leven.

120. Vr. Wanneer zijn wij heilig geworden?

Antw. Wij zijn heilig geworden, toen wij gedoopt werden en daardoor den heiligen Geest ontvingen.

121. Vr. Hoeveel gaven van den heiligen Geest zijn er?

Antw. Er zijn zeven gaven van den heiligen Geest, die men gewoonlijk noemt: *den Geest van wijsheid en verstand; den Geest van raad en sterkte; den Geest van wetenschap en godvruchtigheid; en den Geest van de vreeze des Heeren.*

122. Vr. Hoeveel vruchten van den heiligen Geest telt men gewoonlijk?

Antw. Men telt gewoonlijk twaalf vruchten van den heiligen Geest, die men noemt: *liefde, blijdschap, vrede, geduld, goedertierenheid, goedheid, lankmoedigheid, zachtmoedigheid, getrouwheid, zedigheid, eerbaarheid en reinheid.*

123. Vr. Kunnen wij den heiligen Geest en dus ook de genade der heiligmaking verliezen?

Antw. Ja, wij kunnen den heiligen Geest, en dus ook de genade der heiligmaking verliezen, en dit geschiedt door doodzonde.

ZESTIENDE LES.

Het geloofsbegrip der Apostelen.

124. Vr. Waar vindt men de voornaamste waarheden beschreven, die een Christen gelooven moet?

Antw. De voornaamste waarheden, die een Christen gelooven moet, vindt men beschreven in het *geloofsbegrip der apostelen* of de *twaalf artikelen des geloofs*.

125. Vr. Hoe luidt dat geloofsbegrip der apostelen?

- Antw. I. Ik geloof in God den Vader, den almachtigen Schepper van hemel en aarde.
 II. En in Jezus Christus, zijnen eenigen Zoon, onzen Heer.
 III. Die ontvangen is van den heiligen Geest, geboren uit de reine maagd Maria.
 IV. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus: die gekruist, gestorven en begraven is.
 V. Die nedergedaald is ter helle, en ten derden dage verrezen van de dooden.

- VI. Die opgeklimmen is ten hemel, en zit aan de rechterhand Gods, zijns almachtigen Vaders.
- VII. En vandaar zal komen oordeelen de levenden en de dooden.
- VIII. Ik geloof in den heiligen Geest.
- IX. De heilige Katholieke Kerk; gemeenschap der heiligen.
- X. Vergeving der zonden.
- XI. Verrijzenis des vleesches.
- XII. En het eeuwig leven. Amen.

ZEVENTIENDE LES.

Het teeken des kruises.

126. Vr. Zijn wij verplicht ons geloof te belijden?

Antw. Ja, wij zijn verplicht ons geloof te belijden met woorden en met werken.

127. Vr. Welk teeken zijn wij gewoon te gebruiken om belijdenis te doen van ons geloof?

Antw. Het teeken, waarmede wij belijdenis doen van ons geloof, is het *teeken des kruises*.

128. Vr. Hoe maakt men het teeken des kruises?

Antw. † In den naam des Vaders en des Zoons en des heiligen Geestes. Amen.

129. Vr. Wat beduidt het *teeken*, dat wij met de hand maken?

Antw. Het *teeken*, dat wij met de hand maken, beduidt, dat wij in Jezus Christus den gekruiste gelooven en daar belijdenis van doen.

130. Vr. Wat beteekenen de *woorden*, die men er bij uitspreekt?

Antw. De *woorden*, die men er bij uitspreekt, beteekenen, dat wij het geheim der goddelijke Drieëenheid gelooven en onze werken daaraan opdragen.

131. Vr. Behooren wij van het teeken des kruises dikwijls gebruik te maken?

Antw. Ja, wij behooren van het teeken des kruises dikwijls gebruik te maken: vóór en na het gebed, als wij slapen gaan of opstaan, en bij meer andere gelegenheden, waarin wij ons met God bezighouden.

ACHTTIENDE LES.

De verscheiden soorten van zonde.

132. Vr. Wat moet men doen, om een heilig leven te leiden en in den hemel te komen?

Antw. Om een heilig leven te leiden en in den hemel te komen, moet men het kwaad vluchten en het goede doen.

133. Vr. Welk kwaad moet een Christen vluchten?

Antw. Een Christen moet de zonde vluchten.

134. Vr. Wat noemt men *zonde*?

Antw. *Zonde* noemt men alle gedachten, begeerten, woorden, werken en verzuimen, die aan God mishagen.

135. Vr. Is er nog eene andere zonde dan de *erfzonde*?

Antw. Ja, er is nog eene andere zonde dan de *erfzonde*, namelijk: de *dadelijke zonde*.

136. Vr. Wat is *dadelijke zonde*?

Antw. *Dadelijke zonde* is die zonde, die wij door onzen eigen wil doen, nadat wij tot het gebruik van ons verstand gekomen zijn.

137. Vr. Zijn die zonden altijd even zwaar?

Antw. Neen, die zonden zijn niet altijd even zwaar; want zij zijn òf *doodzonden*, òf *dagelijksche zonden*.

138. Vr. Wat zijn *doodzonden*?

Antw. *Doodzonden* zijn die zonden, waardoor God zwaar vertoornd wordt en die ons werpen in den staat van verdoeming.

139. Is die zonde zeer te vreezen?

Antw. Ja, die zonde is zeer te vreezen, want zij is het grootste ongeluk, dat een mensch kan overkomen.

NEGENTIENDE LES.

Vervolg der voorgaande les.

140. Vr. Eene zonde, die men *dagelijks* doet, is dat eene *dagelijksche* zonde?

Antw. Neen; eene zonde, die men *dagelijks* doet, kan wel eene *doodzonde* zijn; en die is te verschrikkelijker, naarmate men er eene gewoonte van maakt.

141. Vr. Wat is dan *dagelijksche* zonde?

Antw. *Dagelijksche* zonde is eene zonde, waardoor God niet zwaar vergramd wordt, en die de eeuwige verdoemenis niet verdient; maar die evenwel aan God mishaaft en eene groote straf waardig is.

142. Vr. Moeten wij de *dagelijksche* zonde ook schuwen?

Antw. Ja, wij moeten de *dagelijksche* zonde ook schuwen, want zelfs de kleinste zonde mishaaft aan God en benadeelt de ziel.

143. Vr. Wat noemt men *hoofdzonden*?

Antw. *Hoofdzonden* noemt men die zonden, die de oorsprong van vele andere zonden zijn.

144. Vr. Hoeveel *hoofdzonden* zijn er?

Antw. Men noemt er gewoonlijk zeven, namelijk: *hoovaardigheid, nijd, gierigheid, onkuisheid, gulzigheid, gramschap en traagheid.*

145. Vr. Zijn de *hoofdzonden* altijd *doodzonden*?

Antw. Neen, de *hoofdzonden* kunnen *doodzonden* of *dagelijksche zonden* zijn.

146. Vr. Wat leidt ons tot de zonde?

Antw. De bekoring leidt ons tot de zonde.

147. Vr. Wie zijn het, die ons tot de zonde bekoren?

Antw. De duivel, de wereld en het vleesch bekoren ons tot de zonde.

TWINTIGSTE LES.

De Christelijke deugden.

148. Vr. Welk goed moet een Christen doen?

Antw. Een Christen moet de *christelijke deugden* beoefenen en aan de *geboden* van God en van de heilige Kerk gehoorzamen.

149. Vr. Welke *deugden* moet men beoefenen jegens God?

Antw. De *deugden*, die men jegens God moet beoefenen, zijn: *het geloof*, *de hoop* en *de liefde*.

150. Vr. Hoe worden deze drie deugden gewoonlijk genoemd?

Antw. Deze drie deugden worden gewoonlijk de drie *goddelijke deugden* genoemd.

151. Vr. Welke plichten hebben wij jegens onze medemenschen?

Antw. Jegens onze medemenschen hebben wij verscheiden plichten, die alle hierop uitkomen: dat wij niemand kwaad-, maar iedereen goed moeten doen.

152. Vr. Hoe noemen wij onze *medemenschen* ook nog?

Antw. Wij noemen onze *medemenschen* ook onze *evennaasten*.

153. Vr. Hoe moeten wij dan God, en hoe onze evennaasten beminnen?

Antw. Wij moeten God beminnen bovenal, en onze evennaasten gelijk ons zelve.

154. Vr. Moeten wij ons zelve dan ook liefhebben?

Antw. Ja, wij moeten ook ons zelve liefhebben.

155. Vr. Wanneer hebben wij ons zelve lief?

Antw. Wij hebben ons zelve lief, wanneer wij God dienen gelijk Hij van ons eischt.

156. Vr. Welke deugden betamen den kinderen het allermeest?

Antw. De deugden, welke den kinderen het allermeest betamen, zijn: *gehoorzaamheid*, *vlijt*, *oprechtheid*, *godsvrucht* en *leerzaamheid*.

EEN EN TWINTIGSTE LES.

De geboden Gods en die der heilige Kerk.

157. Vr. Hoeveel *geboden* Gods zijn er?

Antw. Er zijn *tien geboden* Gods.

158. Vr. Hoe luiden de *tien* geboden?

- Antw. 1. Bovenal bemint éenen God.
 2. Niet ijdelijk zweert of spot.
 3. Den dag des Heeren zult gij vieren.
 4. Eert vader en moeder met goede manieren.
 5. Met wil of met werken slaat niemand dood.
 6. Doet geen overspel noch onkuischheid snood.
 7. Wacht u van stelen en onrechtvaardig leven.
 8. Gij zult geen getuigenis der valschheid geven.
 9. En begeert niemands echtgenoot.
 10. Noch iemands goed, hetzij klein of groot.

Of anders:

1. Eén God aanbid. 2. Niet ijdelijk zweer.
 3. Den Zondag vier. 4. Eer vader en moeder.
 5. Ontneem nooit de eer of het leven van uwen broeder. 6. Doe geen onkuischheid, niemands vrouw onteer. 7. Steel niet. 8. Geef geen valsch getuigenis. 9. Begeer noch vrouw, 10. Noch iets dat anderen eigen is.

159. Vr. Hoeveel *geboden* der heilige Kerk zijn er?

Antw. Men telt gewoonlijk *vijf geboden* der heilige Kerk.

160. Vr. Hoe luiden die *vijf* geboden der heilige Kerk?

Antw. 1. Op Zondag en heiligen dag hoor Mis; het is een gebod.

2. Biecht uwe zonden, eens ten minste alle jaren.

3. Ontvang te Paschen het Sacrament van onze Altaren.

4. De heilige dagen vier tot eer en dienst van God.

5. Op vastendag zult gij u naar kerkgebruik versterven. Vrijdags en Zaterdags gedenk het vleesch te derven.

Of anders:

1. De geboden heilige dagen zult gij vieren,
2. En dan ook Mis hooren met goede manieren.
3. Geen geboden vastendagen zult gij breken.
4. Gij zult uwen priester, ten minste eens 's jaars, uwe biecht spreken.
5. Nuttigen omtrent Paschen het Lichaam des Heeren.

TWEE EN TWINTIGSTE LES.

De goddelijke genade en het gebed des Heeren.

161. Vr. Kunnen wij door ons zelve en door onze eigene kracht het kwaad vluchten en het goede doen?

Antw. Neen, niet door ons zelve of door

onze eigen kracht kunnen wij het kwaad vluchten en het goede doen; wij kunnen dit niet zonder de hulp van Gods genade.

162. Wat is die *genade* Gods?

Antw. Die *genade* Gods is eene boven-natuurlijke hulp of kracht, ons door God geschonken.

163. Vr. Wat werkt de genade Gods in ons uit?

Antw. De genade Gods verlicht ons verstand om het goede te kennen, en versterkt onzen wil om het goede te doen.

164. Vr. Door welke middelen ontvangen wij gewoonlijk de genade Gods?

Antw. Wij ontvangen gewoonlijk de genade Gods door het *gebed* en door de *Sacramenten*.

165. Vr. Welk is het voornaamste gebed, waarmede wij God moeten bidden?

Antw. Het voornaamste gebed, waarmede wij God moeten bidden, is het: *Onze Vader*.

166. Vr. Waarom is dit het voornaamste gebed?

Antw. Het *Onze Vader* is het voornaamste gebed, omdat onze Zaligmaker zelf het ons geleerd heeft en hetwelk daarom het *gebed des Heeren* wordt genoemd.

167. Vr. Hoe luidt het *gebed des Heeren* of het *Onze Vader*?

Antw. Onze Vader! die in de hemelen zijt; geheiligd zij uw naam; uw rijk toekome; uw wil geschiede op de aarde als in den hemel; geef ons heden ons dagelijksch brood; en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren; en leid ons niet in bekoring; maar verlos ons van den kwade. Amen.

DRIE EN TWINTIGSTE LES.

Het aanroepen der Heiligen en het: WEES GEGROET.

168. Vr. Mogen wij tot de *Heiligen* ook bidden?

Antw. Wij mogen ook wel tot de *Heiligen* bidden; maar alleen, opdat zij voor ons zouden bidden en van God verkrijgen wat wij noodig hebben.

169. Vr. Mogen wij de Heiligen dan niet aanbidden?

Antw. Neen, aanbidden mogen wij de Heiligen niet, want men mag niemand aanbidden dan God.

170. Vr. Van welke Heiligen zullen wij de gebeden verzoeken?

Antw. Wij zullen de gebeden verzoeken van alle Heiligen in het algemeen, omdat zij allen door God bemind worden; maar in het bijzonder van onze *Patronen* en *Engelbewaarders* en vooral van de heilige *maagd Maria*, de moeder des Heeren.

171. Vr. Met welke gebeden zal men tot de heilige maagd Maria bidden?

Antw. Men zal tot de heilige maagd Maria bidden met gebeden, die door de heilige Kerk zijn goedgekeurd en voornamelijk met de *groetenis des engels* of het *Wees gegroet?*

172. Vr. Wanneer heeft de engel Maria met die groetenis aangesproken?

Antw. De engel Gabriël heeft Maria met die groetenis aangesproken, toen hij haar boodschapte, dat zij de moeder zou worden van Jezus Christus.

173. Vr. Hoe luidt de *groetenis des engels* of het *Wees gegroet?*

Antw. Wees gegroet, Maria vol van genade! De Heer is met u; gezegend zijt gij onder de vrouwen en gezegend is de vrucht uws lichaams, Jezus. Heilige Maria, moeder Gods! bid voor ons zondaren, nu en in de ure onzes doods. Amen.

174. Vr. Hoe moeten wij gesteld zijn, als wij bidden?

Antw. Als wij bidden, moeten wij het doen met diepe aandacht en eerbied.

VIER EN TWINTIGSTE LES.

De heilige Sacramenten.

175. Vr. Wat is een *Sacrament*?

Antw. Een *Sacrament* is een teeken of uitwendige zaak, door Christus ingesteld, tot onze heiligmaking en om ons zijne genade in te storten.

176. Vr. Hoeveel Sacramenten zijn er?

Antw. Er zijn *zeven* Sacramenten.

177. Vr. Welke zijn die zeven Sacramenten?

Antw. *De Doop, het Vormsel, het heilig Sacrament des Altaars, het Sacrament van Penitentie, het laatste Oliesel, het Priesterschap en het Sacrament des Huwelijks.*

178. Vr. Mogen al de zeven Sacramenten meer dan éénmaal ontvangen worden?

Antw. Neen, er zijn *drie* Sacramenten, die niet meer dan éénmaal mogen ontvangen worden.

179. Vr. Welke Sacramenten mogen niet meer dan éénmaal ontvangen worden?

Antw. De Sacramenten, die niet meer dan éénmaal mogen ontvangen worden, zijn: *de Doop, het Vormsel en het Priesterschap.*

180. Vr. Waarom mogen die Sacramenten niet meer dan éénmaal ontvangen worden?

Antw. Die Sacramenten mogen niet meer dan éénmaal ontvangen worden, omdat zij een eeuwig *merkteeken* in de ziel drukken.

181. Vr. Welk *merkteeken* ontvangt men in die Sacramenten?

Antw. In den Doop ontvangt men het merkteeken van Christen en kind Gods; in het Vormsel het merkteeken van krijgsknecht van Christus, en in het Priesterschap het merkteeken van dienaar van Christus.

VIJF EN TWINTIGSTE LES.

De Sacramenten DER DOODEN.

182. Vr. In hoeveel soorten worden de zeven Sacramenten doorgaans verdeeld?

Antw. De zeven Sacramenten worden doorgaans in *twee* soorten verdeeld; namelijk: in Sacramenten *der dooden* en Sacramenten *der levenden.*

183. Vr. Wat bedoelt men met Sacramenten *der dooden*?

Antw. Met Sacramenten *der dooden* bedoelt men die Sacramenten, welke ingesteld zijn voor hen, die *dood* zijn naar de ziel.

184. Vr. Wanneer is men *dood* naar de ziel?

Ant. Men is *dood* naar de ziel, als men in staat van doodzonde is.

185. Vr. Wat doet dan de doodzonde?

Antw. De doodzonde berooft de ziel van het geestelijk leven, dat is, van de genade en vriendschap Gods.

186. Vr. En welke is de uitwerking van de Sacramenten *der dooden*?

Antw. De uitwerking van de Sacramenten *der dooden* is, dat zij de zonde vergeven en de ziel herstellen in de genade en vriendschap Gods, die zij door de zonde verloren had.

187. Vr. Hoeveel Sacramenten *der dooden* zijn er?

Antw. Er zijn *twee* Sacramenten *der dooden*, namelijk: de *Doop* en het *Sacrament van Penitentie*.

188. Vr. Waarom heeten die *twee* Sacramenten: de *Doop* en het *Sacrament van Penitentie*, Sacramenten *der dooden*?

Antw. De *Doop* en het *Sacrament van*

Penitentie heeten Sacramenten *der dooden*, omdat zij aan de ziel, die *dood* is door de zonde, het geestelijk leven teruggeven.

189. Vr. Wat is het geestelijk leven der ziel?

Antw. Het geestelijk leven der ziel is, God beminnen boven alle dingen.

ZES EN TWINTIGSTE LES.

De Sacramenten DER LEVENDEN.

190. Vr. Hoeveel Sacramenten *der levenden* zijn er?

Antw. Er zijn *vijf* Sacramenten *der levenden*.

191. Vr. Welke zijn die vijf Sacramenten *der levenden*?

Antw. De vijf Sacramenten *der levenden* zijn: het *Vormsel*, het *heilig Sacrament des Altaars*, het *laatste Oliesel*, het *Priesterschap* en het *Sacrament des Huwelijks*.

192. Vr. Waarom noemt men die *vijf* Sacramenten, Sacramenten *der levenden*?

Antw. Die *vijf* Sacramenten noemt men Sacramenten *der levenden*, omdat men *levend* moet zijn naar de ziel, om die Sacramenten waardig te ontvangen.

193. Vr. Hoe moet men dan gesteld zijn om die Sacramenten waardig te ontvangen?

Antw. Om die Sacramenten waardig te ontvangen, moet men in staat van genade, dat is: zuiver van doodzonden zijn.

194. Vr. Wanneer is men zuiver van doodzonden?

Antw. Men is zuiver van doodzonden, als men God boven alles bemint en zijne geboden onderhoudt.

195. Vr. Waartoe dienen dan die *vijf* Sacramenten *der levenden*?

Antw. Die *vijf* Sacramenten *der levenden* dienen om het geestelijk leven in ons te bewaren en te versterken.

196. Vr. Begaat men groote zonden door een Sacrament onwaardig te ontvangen?

Antw. Ja, door een Sacrament onwaardig te ontvangen begaat men eene schromelijke heilig-schennis.

ZEVEN EN TWINTIGSTE LES.

De Doop en het heilig Sacrament des Altaars.

197. Vr. Welke is het *noodzakelijkste* van de zeven Sacramenten?

Antw. Het *noodzakelijkste* van de zeven Sacramenten is de *Doop*.

198. Vr. Waarom is de Doop het noodzakelijkste Sacrament?

Antw. De Doop is het noodzakelijkste Sacrament, omdat men zonder den Doop niet zalig kan worden.

199. Vr. Welk is het *waardigste* van de zeven Sacramenten?

Antw. Het *waardigste* van de zeven Sacramenten is het *allerheiligste Sacrament des Altaars*.

200. Vr. Waarom is dat het waardigste?

Antw. Het heilig Sacrament des Altaars is het waardigste, omdat Jezus zelf daarin tegenwoordig is.

201. Vr. Hoe is Christus zelf daarin tegenwoordig?

Antw. Christus is zelf daarin tegenwoordig met zijne Godheid en menschheid, zooals Hij in den hemel is, maar bedekt onder de gedaanten van brood en wijn.

202. Vr. Wanneer is het, dat Christus daarin tegenwoordig komt?

Antw. Het is in de heilige *offerande der Mis*, dat Christus daarin tegenwoordig komt.

203. Vr. Wat geschiedt er dan in de offerande der Mis?

Antw. In de offerande der Mis worden brood en wijn veranderd in het Lichaam en Bloed van Jezus Christus, en zoo wordt Christus aan God tot een offerande opgedragen.

ACHT EN TWINTIGSTE LES.

De uitwerking der Sacramenten.

204. Vr. Wat worden wij door den *Doop*?

Antw. Door den *Doop* worden wij Christenen, dat is: leden van Jezus Christus en zijne Kerk.

205. Vr. Wat worden wij nog meer door den *Doop*?

Antw. Wij worden bovendien door den *Doop* kinderen van God, tempels van den heiligen Geest en erfgenamen des eeuwigen levens.

206. Vr. Wat ontvangen wij door den *Doop*?

Antw. Door den *Doop* ontvangen wij de vergiffenis der erfzonde en de heiligmakende genade.

207. Vr. Wat ontvangen wij door het *Vormsel*?

Antw. Door het *Vormsel* ontvangen wij de volheid van den heiligen Geest.

208. Vr. Wat maakt ons het *Vormsel*?

Antw. Het *Vormsel* maakt ons volkomen Christenen en krijgsknechten van Jezus Christus.

209. Vr. Waartoe verplicht ons die hoedanigheid?

Antw. Die hoedanigheid verplicht ons, om ons geloof vrijmoedig te belijden en er trouw naar te leven.

NEGEN EN TWINTIGSTE LES.

Vervolg van de vorige les.

210. Vr. Wat ontvangen wij in het *heilig Sacrament des Altaars*?

Antw. In het *heilig Sacrament des Altaars* ontvangen wij het waarachtig Lichaam en Bloed van Jezus Christus tot een geestelijk voedsel voor onze ziel.

211. Vr. Wat ontvangen wij door het *Sacrament van Penitentie*?

Antw. Door het *Sacrament van Penitentie* ontvangen wij de vergiffenis van de doodzonden, die wij na onzen Doop gedaan hebben.

212. Vr. Wat wordt er vereischt om aan die vergiffenis deelachtig te worden?

Antw. Om aan die vergiffenis deelachtig te worden, worden er drie dingen vereischt, namelijk: *berouw, belijdenis en voldoening.*

213. Vr. Wat ontvangen wij door het *laatste Oliesel*?

Antw. Door het *laatste Oliesel* ontvangen wij de genade om zalig te sterven, of om weder in gezondheid hersteld te worden.

214. Vr. Wat ontvangt men door het *Sacrament des Priesterschaps*?

Antw. Door het *Sacrament des Priesterschaps* ontvangt men de macht en de genade, die noodig zijn om de kerkelijke bedieningen waar te nemen.

215. Vr. Wat ontvangt men in het *Sacrament des Huwelijks*?

Antw. In het *Sacrament des Huwelijks* ontvangen man en vrouw den goddelijken zegen over het tusschen hen gesloten huwelijk.

DEERTIGSTE LES.

De dood en het bijzonder oordeel.

216. Vr. Wat is het einde van 's menschen leven op aarde?

Antw. Het einde van 's menschen leven op aarde is de *dood*.

217. Vr. Wat is de *dood*?

Antw. De *dood* is de scheiding van ziel en lichaam.

218. Vr. Wie zijn aan de noodzakelijkheid van sterven onderworpen?

Antw. Alle menschen zijn aan de noodzakelijkheid van sterven onderworpen.

219. Vr. Wat is de oorzaak van die noodzakelijkheid van sterven?

Antw. De oorzaak van die noodzakelijkheid van sterven is de zonde van onze eerste ouders, Adam en Eva.

220. Vr. Moeten wij dikwijls aan ons sterven denken?

Antw. Ja, wij moeten dikwijls aan ons sterven denken en daardoor ons altijd tot den dood bereid houden.

221. Vr. Waarom moeten wij ons altijd tot den dood bereid houden?

Antw. Wij moeten ons altijd tot den dood bereid houden, omdat wij niet weten, wanneer, waar en hoe wij zullen sterven.

222. Vr. Wat geschiedt aan ieder mensch na zijn dood?

Antw. Terstond na zijn dood wordt ieder mensch geoordeeld.

223. Vr. Hoe wordt dat *oordeel* gewoonlijk genoemd?

Antw. Het *oordeel* van ieder mensch na zijnen dood wordt gewoonlijk het *bijzonder oordeel* genoemd.

224. Vr. Wie zal de rechter zijn, die dat oordeel houden zal?

Antw. De rechter, die dat oordeel houden zal, is Jezus Christus onze Heer.

225. Vr. Waarover zullen wij geoordeeld worden?

Antw. Wij zullen geoordeeld worden over al onze gedachten, begeerten, woorden, werken en verzuimen.

EEN EN DERTIGSTE LES.

Het algemeen of laatste oordeel.

226. Vr. Zal er alleen een *bijzonder* oordeel gehouden worden over ieder mensch na zijnen dood?

Antw. Neen, er zal ook nog een *algemeen* of *laatste oordeel* gehouden worden over alle menschen met ziel en lichaam.

227. Vr. Zullen dan alle menschen, die gestorven en wier lichamen vergaan zijn, weder levend worden?

Antw. Ja, alle menschen zullen weder levend worden, dat wil zeggen: hunne zielen zullen zich weder met hunne lichamen vereenigen.

228. Vr. Hoe noemt men gewoonlijk die herleving van alle menschen?

Antw. Die herleving van alle menschen noemt men gewoonlijk: De *verrijzenis ten jongsten dage* of de *verrijzenis des vleesches*.

229. Vr. Wie zal na die verrijzenis het algemeen oordeel houden?

Antw. Christus zal ook dit algemeen oordeel houden.

230. Vr. Hoe zal Christus ten oordeel verschijnen?

Antw. Christus zal ten oordeel verschijnen op een wolk met groote macht en heerlijkheid.

231. Vr. Zal dit oordeel in het openbaar geschieden?

Antw. Ja, het algemeen oordeel zal geschieden in tegenwoordigheid van alle engelen en menschen.

232. Vr. Wanneer zal het algemeen oordeel plaats hebben?

Antw. Het algemeen oordeel zal plaats hebben in den laatsten dag of op het einde der wereld.

233. Vr. Wanneer zal het de laatste dag of het einde der wereld zijn?

Antw. Den dag van het einde der wereld of van het algemeen oordeel kent niemand dan God alleen.

TWEE EN DERTIGSTE LES.

De hemel en het vagevuur.

234. Vr. Waarheen gaat de ziel, als zij door Christus geoordeeld is?

Antw. Als de ziel door Christus geoordeeld is, gaat zij naar den hemel, naar het vagevuur of naar de hel.

235. Vr. Wat is de *hemel*?

Antw. De *hemel* is een plaats van alle vreugde en zaligheid.

236. Vr. Wat is de oorzaak van die groote vreugde en zaligheid?

Antw. De oorzaak van die groote vreugde en zaligheid is het volkomen bezit en aanschouwen van God.

237. Vr. Wie gaan naar den hemel?

Antw. Naar den hemel gaan allen, die in de genade en vriendschap Gods uit dit leven scheiden.

238. Vr. Wat leidt tot zulk een zaligen dood?

Antw. Tot zulk een zaligen dood leidt ons een deugdzaam leven.

239. Vr. Wat moet onze grootste bezorgdheid zijn gedurende dit leven?

Antw. Onze grootste bezorgdheid gedurende dit leven moet zijn, dat wij niet voor de aarde, maar voor den hemel leven.

240. Vr. Wat is het *vagevuur*?

Antw. Het *vagevuur* is een plaats van zuivering en voldoening.

241. Vr. Wie gaan naar het *vagevuur*?

Antw. Naar het *vagevuur* gaan de zielen, die wel in de genade Gods sterven, maar nog niet ten volle voor hunne zonden voldaan hebben.

242. Vr. Zullen die zielen daar altijd blijven?

Antw. Neen; die zielen zullen daar niet altijd blijven; maar, nadat zij genoegzaam gezuiverd zijn of aan Gods rechtvaardigheid voldaan hebben, gaan zij over in den hemel.

243. Vr. Kunnen wij die zielen daar ook te hulp komen?

Antw. Ja, wij kunnen de zielen in het vagevuur te hulp komen door onze gebeden, aalmoezen en andere goede werken en voornamelijk door de heilige offerande der Mis.

DRIE EN DERTIGSTE LES.

De hel en de eeuwigheid des toekomstigen levens.

244. Vr. Wat is de *hel*?

Antw. De *hel* is een plaats van de verschrikkelijkste straffen en ellende.

245. Vr. Welke is de zwaarste ellende in de *hel*?

Antw. De zwaarste ellende in de *hel* is: beroofd te zijn van het zaligmakend aanschouwen van God.

246. Vr. Wie gaan naar de *hel*?

Antw. Naar de *hel* gaan zij, die onbekeerd, in staat van doodzonde, sterven.

247. Vr. Zal het lichaam ook deel hebben aan de vreugde des hemels of aan de straf der hel, zoowel als de ziel?

Antw. Ja; het lichaam zal, na de verrijzenis, ook deel hebben aan de vreugde des hemels of aan de straf der hel.

248. Vr. Hoe lang zullen hemel, hel en vagevuur duren?

Antw. Hemel en hel zullen duren tot in alle eeuwigheid, dat is: zonder einde; maar het vagevuur zal bij het laatste oordeel ophouden te bestaan.

249. Vr. Hoe worden *dood*, *oordeel*, *hel* en *hemel* gewoonlijk genoemd?

Antw. *Dood*, *oordeel*, *hel* en *hemel* worden gewoonlijk *de vier uitersten* van den mensch genoemd, omdat zij hem slechts op het einde zijns levens kunnen overkomen.

BLADWIJZER.

	Blad:
God en zijne volmaaktheden	3
Gods eeuwig bestaan en 's menschen zalige toekomst.	5
De allerheiligste Drieëenheid.	6
De engelen	7
De booze geesten of duivelen	8
De mensch.	9
De schepping van den mensch	11
De val van de eerste menschen.	12
De gevolgen van den val der eerste menschen . . .	13
De menschwording van den Zoon Gods.	15
De geboorte en de benamingen van Jezus Christus .	16
Het lijden en sterven van Jezus Christus.	18
De dood en de verrijzenis van Jezus Christus . . .	20
De hemelvaart van Jezus Christus, en de nederdaling des Heiligen Geestes.	21
De voortdurende nederdaling des Heiligen Geestes .	23
Het geloofsbegrip der apostelen.	25
Het teeken des kruises.	26
De verscheiden soorten van zonde.	27
Vervolg der voorgaande les.	29
De Christelijke deugden	30
De geboden Gods en die der heilige Kerk	32
De goddelijke genade en het gebed des Heeren. . .	33
Het aanroepen der Heiligen en het: Wees gegroet .	35
De heilige Sacramenten.	37
De Sacramenten der dooden	38
De Sacramenten der levenden	40
De Doop en het heilig Sacrament des Altaars . . .	41
De uitwerking der Sacramenten	43
Vervolg van de vorige les.	44
De dood en het bijzonder oordeel	45
Het algemeen of laatste oordeel	47
De hemel en het vagevuur	48
De hel en de eeuwigheid des toekomstenden levens. .	50
